

Valvira

Sosiaali- ja terveysalan
lupa- ja valvontavirasto

Hyvinvointialueet sosiaali- ja terveydenhuollon valvojina - valmistelun loppukiri

Avaus

Ylijohtaja Markus Henriksson

Avien ja Valviran HVA-projekti

Sosiaali- ja terveydenhuollon valvonta

- Toimintayksiköiden ja ammattihenkilöiden tekemä **omavalvonta** (= asiakas- ja potilasturvallisuustyö)
- Viranomaisen tekemä **viranomaisvalvonta**

Viranomaisvalvonnan tehtävänä on edistää ja varmistaa omavalvontaa sekä puuttua asioihin, kun omavalvonta ei riitä.

Omavalvonta = asiakas- ja potilasturvallisuustyön perusta

- Työntekijän omavalvonta: jokaisen työntekijän lakisääteinen ja eettinen velvollisuus toimia turvallisesti; sisältää velvollisuuden ilmoittaa huolista.
- Palveluntuottajan omavalvonta: lakisääteinen velvollisuus laatia omavalvontasuunnitelma ja toimia tosiasiallisesti sen mukaisesti sekä valvoa myös alihankintana tilattua tuotantoa.
- Palvelun järjestäjän vastuuseen kuuluva (oma)valvonta: oman tuotannon omavalvonta sekä muun tuotannon asianmukainen hankinta että tehdyn hankinnan seuranta.

Hyvinvointialueiden vastuulle kuuluvan valvonnan valvonnasta ja yhteistoiminnasta alueiden kanssa on tulossa Valviran ja aluehallintovirastojen keskeinen tehtävä.

Sote-järjestämislaki (612/2021) 40 §:

Hyvinvointialueen ja yksityisen palveluntuottajan omavalvonta

Hyvinvointialueen ja yksityisen palveluntuottajan on tämän lain mukaisessa toiminnassaan varmistettava omavalvonnalla tehtäviensä lainmukainen hoitaminen ja tekemiensä sopimusten noudattaminen. Hyvinvointialueen ja yksityisen palveluntuottajan on omavalvonnassaan erityisesti varmistettava palvelujen saatavuus, jatkuvuus, turvallisuus ja laatu sekä asiakkaiden yhdenvertaisuus. **Tehtävien ja palvelujen omavalvonta on toteutettava osana niiden järjestämistä ja tuottamista.**

Hyvinvointialueen ja yksityisen palveluntuottajan on laadittava vastuulleen kuuluvista tehtävistä ja palveluista **omavalvontaohjelma**. Ohjelmassa tulee määritellä, miten 1 momentissa tarkoitettujen velvoitteiden noudattaminen kokonaisuutena järjestetään ja toteutetaan. Omavalvontaohjelmassa on todettava, miten sosiaali- ja terveydenhuollon palvelujen toteutumista, turvallisuutta ja laatua sekä yhdenvertaisuutta seurataan ja miten havaitut puutteellisuudet korjataan.

- - -

Sote-järjestämislaki (612/2021) 44 §:

Viranomaisten välinen yhteistyö

Valvontaviranomaisten on tarvittaessa toimittava yhteistyössä keskenään ja muiden viranomaisten kanssa hoitaessaan tässä laissa säädettyjä tehtäviään.

Hyvinvointialueen on ilmoitettava välittömästi palveluja valvovalle valvontaviranomaiselle palveluntuottajan tai tämän alihankkijan toiminnassa ilmenneet asiakas- ja potilasturvallisuutta olennaisesti vaarantavat epäkohdat ja puutteet. Jos valvontaviranomainen saa valvontatoiminnassaan tiedon asiakas- ja potilasturvallisuutta olennaisesti vaarantavista epäkohdista tai puutteista palveluntuottajan tai tämän alihankkijan toiminnassa, **valvontaviranomaisen on vastaavasti ilmoitettava asiasta välittömästi hyvinvointialueille**, joille palveluntuottaja tuottaa palveluja.

- - -

Laki sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämisestä (612/2021):
6 luku sisältää omavalvonta- ja valvontapykälät.

Nämä 6 luvun pykälät on tarkoitus uuteen sote-valvontalakiin, jonka HE (VN/11423/2021) on lähdössä eduskuntaan näinä päivinä – toivottavasti.

Sote-valvontalaissa on tarkoitus säätää myös palveluntuottajien rekisteröinnistä. Tämä mahdollistaa uuden, sekä yksityiset että julkiset palveluntuottajat sisältävän Soteri-rekisterin perustamisen.

Jos luvista siirrytään rekisteröintiin, tarkoittaa se Valviralle ja aveille niiden riskinarviokyvyn kehittämisen vaatimuksia – kaikille tuottajille ei enää tehdä toiminnan aloittamista edeltäviä ennakkotarkastuksia.

Valvonnan tehtäväalueet omavalvonnan edistämisesssä ja varmistamisessa

Reaktiivinen valvonta

Yksittäistapausten jälkivalvonta

- Jokaisen päätöksen valmistelussa otetaan huomioon myös organisaatiovalvonnan näkökulma
- Jokaisessa organisaatiovalvonnan tarkastelussa pohditaan, miten omavalvontaa voitaisiin edistää

Valvontasuunnitelmiin perustuva valvonta

- Omavalvonta ja sen edistäminen ovat mukana läpi koko suunnitelman
- Jokaisessa valvontaohjelman mukaisessa valvontatoimenpiteessä selvitetään ja ohjataan omavalvontaa.

Valvottavien ohjaus ja neuvonta sekä asiakirjalausunnot

- Kaikessa ohjauksessa, neuvonnassa, kouluttamisessa, asiantuntijatoiminnassa ja muille viranomaisille annettavissa lausunnoissa otetaan omavalvonnan tärkeys esiin.

Hyvin monet toimijat antavat sosiaali- ja terveydenhuollolle ohjausta: mm. STM, VM, THL, Valvira+avit, Fimea, STUK, ylimmät laillisuusvalvojat, Asiakas- ja potilasturvallisuuskeskus, Kela, Käypä Hoito, yliopistot ja osaamiskeskukset, hv-alueet (erityisesti yt-alueet)

Ei ole oikein eikä järkevää, että eri toimijat antavat samassa asiassa ohjausta ensisijaisena ohjaajana (vaikka antavatkin ohjaustukea toisilleen).

Valvontaviranomaisten ei tule antaa rakenteiden suunnitteluun sellaista ohjausta, joka on osallistumista suunnitteluun, koska tämä johtaisi rooliristiriitihin.

Valvontaviranomaisten ei tule antaa rahoitusohjausta (vaikka lupa- ja valvontapäätöksillä onkin rahoitusvaikutuksia).

Mitä hyvinvointialue mm. tarvitsee valvontatoimintonsa onnistumista varten ?

- Riittävien resurssien sijoittamista tekemäänsä valvontaan
- Osaavia ihmisiä valvontaansa toteuttamaan
- Valvontatoimintonsa riittävää autonomiaa
- Valvontatoimintonsa yhteistyötä valvontaviranomaisten mutta myös asiakas- ja potilasturvallisuustyön kehittäjien kanssa (erityisesti Asiakas- ja potilasturvallisuuskeskuksen kanssa) – eri roolit kuitenkin huomioon ottaen

Lyhyellä aikavälillä valvonta voi lisätä hv-alueen kustannuksia, mutta pitkällä aikavälillä vähentää niitä.

Ensi vuoden alussa aloittavien hyvinvointialueiden tulee tiedostaa valvontavastuunsa ja suunnitella valvontatoimintansa huolella.

Sosiaali- ja terveydenhuollon palvelujen valvonta ja asiakas- ja potilasturvallisuus kiinnostavat. Sote-uudistusta ja hyvinvointialueiden valmistelua koskevassa keskustelussa sote-palvelujen valvonta on kuitenkin jäänyt vähälle huomiolle, vaikka vuoden 2023 alusta palvelujen järjestäjän vastuu valvonnasta siirtyy kunnilta hyvinvointialueiden tekemä valvonta on sote-uudistuksen ydintä ja keskeinen osa palvelujen järjestämistä ja tuottamista.

Jo ennen uudistusta kunnilla on ollut palveluiden järjestämiseen liittyvä valvontavastuu, mutta nyt tästä alueille tulee lisää valvontavastuuta. Hyvinvointialueet vastaavat kaikkien ostopalveluna hankkimiensa ja itse tuottamiensa palvelujen valvonnasta.

Tämän vastuun tuloksellinen kantaminen edellyttää, että hyvinvointialueet tiedostavat valvontaan liittyvän roolinsa ja onneksi leveämmät hartiat kuin mitä yksittäisellä kunnalla on ollut. Siksi järjestämisvastuuseen kuuluva valvonta on kokonaisuus, joka muodostuu omavalvonnasta ja viranomaisvalvonnasta. Valvovien viranomaisten tehtävänä on seurata aluehallintovirastojen tekemä valvonta ei koskaan voi olla ensisijaista, koska reaaliaikainen tieto on käytännössä ratkaisevaa. Näin on muillakin valvonnan kohteena olevilla toimialoilla, esimerkiksi elintarvikevalvonnassa.

Hyvinvointialueen on omavalvonnallaan varmistettava, että se itse hoitaa tehtävänsä lainmukaisesti ja valvoo alueensa palvelujen saatavuutta, jatkuvuutta, turvallisuutta ja laatua sekä asiakkaiden yhteydenpitoon johon kirjataan, miten sosiaali- ja terveydenhuollon palvelujen toteutumista seurataan ja miten havaitut puutteet pelkkä omavalvontaohjelman laatiminen ei kuitenkaan riitä, vaan sen mukaan pitää myös toimia.

Saavatko valvontaa tekevät äänensä kuuluviin?

Hyvinvointialueiden onnistuminen valvontatyössään on ensisijaisen tärkeää asiakkaiden ja potilaiden turvallisuuden ja terveyden kannalta. Tehtävänä on vuoden 2023 alusta ohjauksellaan ja valvonnallaan varmistaa, että hyvinvointialueiden palveluissa ilmenneet asiakas- ja potilasturvallisuutta olennaisesti vaarantavat epäkohdat ja puutteet.

Aluehallintovirastojen tehtävät ja valvontavastuut on selvitettävä ja asetettava selkeästi. Asiakkaiden ja potilaiden oikeusturvan toteutumisen valvonnassa oletettavasti lisääntyvät. Yhteisenä tavoitteena on mahdollisimman nopea epäkohtiin puuttuminen.

Juuri nyt Valviran ja aluehallintovirastojen huolena on, millaiset valmiudet hyvinvointialueilla on ottaa valvontavastuu alkanut. Valvontatyö edellyttää alueilla osaamista, riittävää määrää valvojia ja yhteistyötä valvontaviranomaisten kanssa. Riittävän autonomista ja sillä on asema hyvinvointialueen organisaatiossa. Saavatko valvontaa tekevät äänensä kuuluviin? Hyvinvointialueet aloittavat toimintansa suurten haasteiden keskellä. Koronaviruspandemia on aiheuttanut palveluvelvoitteen kasvun ja palvelutarpeet kasvavat resurssija nopeammin ja palvelujen valtakunnalliset priorisointilinjaukset ovat tekemättä.

Omavalvonnasta ei tule helppoa, mutta vaikeampaa se olisi ollut entisessä kuntarakenteessa hyvinvointialueita kapeammilla hartioilla.

Markus Henriksson ja Merja Ekqvist
Henriksson on Valviran ylijohtaja ja Ekqvist Etelä-Suomen aluehallintoviraston ylijohtaja.

Sote-palvelujen valvonnasta voidaan tehdä entistä parempaa

HS Mielipide/Vieraskynä 24.10.2022

Valvira

Sosiaali- ja terveysalan
lupa- ja valvontavirasto

Hyvinvointialueet sosiaali- ja terveydenhuollon valvojina - valmistelun loppukiri

....ja matka jatkuu loppukirin jälkeenkin

Ylijohtaja Markus Henriksson

Avien ja Valviran HVA-projekti